

ВИДАВНИЧА ДІЯЛЬНІСТЬ

Урочисті події, пов'язані з 90-річчям Національної академії наук України та її президента академіка НАН України Б.Є. Патона, позначились і на видавничій діяльності Академії 2008 року. Вся книжкова продукція, підготовлена і випущена на умовах державного замовлення НАН України, значна кількість видань, що побачили світ на власних поліграфічних дільницях академічних установ, і періодичних видань НАН України виходили протягом цього року з ювілейною символікою. Більшість установ підготували спеціальні ювілейні випуски періодичних видань або книжкові видання, присвячені питанням історії науки і розвитку окремих наукових напрямів, становленню Академії та її установ, видатним ученим і формуванню наукових шкіл.

До ювілею Академії за ініціативою Науково-видавничої ради НАН України проведений Конкурс на кращу публікацію з популяризації досягнень науки у 2008 році, підготовлений і виданий "Календар визначних подій. Національна академія наук України. 2008", започатковано книжкову серію "Наука України у світовому інформаційному просторі" та видано її перший випуск, під час проведення урочистих загальних зборів НАН України організовано книжкову виставку академічної друкованої продукції.

З нагоди 90-річчя НАН України заступнику директора з питань видавничої діяльності Видавничого дому "Академперіодика" НАН України, його першому директорові Л.Ф. Куртенку було присвоєне почесне звання "Заслуженого діяча культури України".

Розпорядженням Президії НАН України від 16.12.08 № 726 "Про підсумки проведення заходів з відзначення 90-річного ювілею НАН України" відзначено активну участь Науково-видавничої ради та Видавничого дому "Академперіодика" НАН України у їх підготовці і проведенні.

Яскрава подія цього року – друга сесія Ради з книговидання при Міжнародній асоціації академій наук (голова – чл.-кор. РАН В.І. Васильєв),

що відбулась на базі Національної академії наук України у червні 2008 року. Наріжні питання, обговорені учасниками сесії – Положення про Раду з книговидання і функціонування спільних проектів: журналу "Научная книга" і каталогу періодичних наукових та науково-популярних видань членів МААН, покликаних пожвавити і полегшити комунікацію між науковцями різних країн, у тому числі обмін виданнями.

Цього ж року відзначила 75-річний ювілей і Науково-видавнича рада НАН України. Відлік її історії починається з 1 листопада 1933 р., коли Президією Всеукраїнської академії наук було затверджено положення і склад новоствореної Редакційно-видавничої ради, яку очолив тодішній неодмінний секретар ВУАН академік О.В. Корчак-Чепурківський. До власного ювілею Науково-видавничою радою НАН України проведено урочисте засідання, на якому із привітальною промовою виступив академік НАН України Б.Є. Патон. Матеріали з історії Науково-видавничої ради та видавничої діяльності НАН України були представлені на засіданні Ради з книговидання при МААН, яке відбулось у грудні 2008 р. і надруковані на сторінках збірника "Книжная культура: опыт прошлого и проблемы современности", а також стали основою історичного огляду у ювілейному виданні "Національна академія наук України. 1918–2008".

Протягом 2008 р. установами НАН України видано 1011 назв наукових книг, з них 676 монографій та 335 збірників наукових праць.

Звітного року ДП "НВП "Видавництво "Наукова думка" НАН України" випустило у світ 96 назв книг загальним обсягом 2397,0 обл.-вид. арк. У їх числі видані за загальнодержавним проектом "Українська книга – 2008" перші три додаткові томи до 50-томного зібрання творів І. Франка, шостий та сьомий томи 12-томного зібрання творів О. Гончара і перші три томи 7-томного зібрання творів М. Гоголя українською мовою.

За державним замовленням на випуск друкованої продукції Національної академії наук України Видавництвом "Наукова думка" було видано 65 назв книг загальним обсягом 1763,0 обл.-вид. арк., з яких 50 назв (1033,0

обл.-вид. арк.) тиражем 15,4 тис. примірників – за проектом "Наукова книга", тобто у 2 рази за обсягом і у 2,5 рази за накладом більше, ніж попереднього року. Зокрема, завершено фундаментальний тритомник "Цивілізаційна структура сучасного світу" за редакцією академіка НАН України Ю.М. Пахомова і Ю.В. Павленка – видано другу книгу третього тому.

У межах проекту "Наукові переклади" видано монографію "Шкільна справа та шкільна політика в рейхскомісаріаті "Україна" (1941–1945) у світлі німецьких документів" професора Українського Вільного Університету у Мюнхені Б. Єржабкової, написану на матеріалах німецьких архівів Кобленца, Фрайбурга, Мюнхена.

Завершено багаторічну працю над фундаментальним "Українсько-англійським науково-технічним словником", у якому вміщено понад 120 тис. термінів та термінологічних словосполучень та їх відповідників англійською мовою з технічних та природничих наук.

До ювілею Національної академії наук України та її президента академіка НАН України Б.Є. Патона здійснено підготовку і видання його біобібліографії та вибраних праць (загальний обсяг двотомного видання – 122,83 обл.-вид. арк.).

Видано 5-й том "Енциклопедії історії України", завершено видання 4-го (у двох книгах) тому "Історії української культури", двохтомники вибраних праць академіків І.В. Скрипника й О.В. Погорелова. Випущено перший том та першу книгу другого тому безпрецедентного енциклопедичного видання "Неорганическое материаловедение" (у 2-х томах), друга книга підготовлена до друку.

Серед видань "Наукової думки" цього року є чотири навчальні посібники, рекомендовані МОН України для студентів вищих навчальних закладів: "Геохімічна діяльність мікроорганізмів та її прикладні аспекти" (І.П. Козлова, О.С. Радченко, Л.Г. Степура та ін.), "Картографія з основами топографії" (Д.О. Ляшенко), "Фрактальна геометрія у природознавстві" (Ю.І. Горобець,

А.М. Кучко, І.Б. Вавилова), "Фундук: прикладна генетика, селекція, технологія розмноження і виробництва" (за ред. чл.-кор. НАН України І.С. Косенка).

Кількісні показники ДП "НВП "Видавництво "Наукова думка" НАН України" за останні 5 років наведено в табл. 1.

Таблиця 1

Роки	Назв книг	Обсяг (обл.-вид. арк)	Тираж (тис. прим.)	Назв монографій
2004	78	2120,9	343,3	47
2005	68	1603,4	136,9	42
2006	81	2149,6	221,2	54
2007	64	1609,9	73,4	46
2008	96	2397,0	112,0	57

Видавничим домом "Академперіодика" НАН України у 2008 р. видано 189 номерів 31 журналу загальним тиражем 60,37 тис. примірників та обсягом 2233,62 обл.-вид. арк. У тому числі – 111 номерів 18 журналів за Програмою підтримки журналів НАН України, зокрема 6 номерів науково-популярного журналу "Світогляд".

Окрім журналів у Видавничому домі побачили світ 20 книжкових видань (8 монографій, 1 збірник наукових праць, 7 довідкових і 3 науково-популярних видання, 1 підручник) загальним обсягом 433,84 обл.-вид. арк. і тиражем 8,05 тис. примірників. Вперше академічним видавництвом підготовлено і випущено експериментальний підручник, затверджений Міністерством освіти і науки України для загальноосвітніх навчальних закладів, – "Астрономія" (М.П. Пришляк, за ред. акад. НАН України Я.С. Яцківа). Завершено видання тритомника вибраних праць академіка М.В. Василенка. Продовжено випуск книг у межах проекту "Наука для всіх": "Чорноморські береги України" (Ю. Зайцев) та "Сергій Виноградський – передовий мікробіолог світу" (Є. Рослицький, за ред. чл.-к. НАН України Б.І. Мацелюха), яка здобула першу премію у Конкурсі кращих публікацій з популяризації досягнень науки у 2008 р. Книгою академіка НАН України Я. С. Яцківа "Наукові будні. Справа КЧЗ"

розпочато нову науково-популярну серію "Україна: з минулого у майбутнє". Серед довідкових видань – традиційний вже "Анотований каталог книжкових видань Національної академії наук України" за 2007 рік і двомовний каталог "Журнали Національної академії наук України", підготовлені до друку групою науково-методичного забезпечення видавничої діяльності НАН України.

З нагоди ювілею НАН України Видавничим домом був випущений буклет "Національна академія наук України – 90 років", а до 90-річчя президента НАН України академіка НАН України Б. Є. Патона – буклет "Академік Б. Є. Патон" (обидва – українською, російською та англійською мовами) і двотомна фундаментальна праця "Актуальные проблемы современного материаловедения".

На ВД "Академперіодика" НАН України покладено завдання створення поліграфічної бази, здатної задовольнити потреби наукових установ НАН України. Для виконання цього завдання Видавничий дім продовжував проектно-ремонтні роботи інженерно-лабораторного корпусу по вул. Булаховського, 2, переданого видавництву у минулому році. Збільшення типографської потужності ВД "Академперіодика" завдяки розширенню парку сучасного обладнання і опанування його працівниками нових фахових програм і технологій дозволило збільшити обсяг друкованої продукції та розширити співпрацю між академічними видавництвами. Так, наприкінці звітнього року ВД "Академперіодика" здійснено тиражування трьох наукових монографій, підготованих Видавництвом "Наукова думка" у межах виконання проекту "Наукова книга".

Цього року науковцями НАН України видано 400 назв навчальної, довідкової, енциклопедичної та науково-популярної літератури.

Як і протягом останніх десяти років, більше половини книг співробітники Академії публікують у інших українських видавництвах, серед яких є досить відомі – "СПОЛОМ", "АРТ-ПРЕС", "Фітосоціоцентр", "Логос", "Вебер" тощо. Кількість назв таких книг близько 400, а обсяг – понад 8 тис. обл.-вид. арк.

Зарубіжними видавництвами звітнього року випущено 44 монографії українських учених обсягом 760 обл.-вид. арк., причому найбільше (близько половини) – у видавництві "Springer", одному зі світових лідерів у випуску наукової літератури. Це, наприклад, видання "Azaheterocycles Based on α , β -Unsaturated Carbonyls" (НТК "Інститут монокристалів" НАН України), "Electrotechnologies for Extraction from Food Plants and Biomaterials" (Інститут біоколоїдної хімії ім. Ф.Д. Овчаренка НАН України), "The Plant Cytoskeleton: a Key Tool for Agro-Biotechnology" (за ред. акад. НАН України Я.Б. Блюма, Інститут клітинної біології та генетичної інженерії НАН України). Крім того книги українських науковців випущені видавництвами Росії, Німеччини, Угорщини, Польщі, Канади, Болгарії, США, Бразилії та Великобританії.

На власних поліграфічних ділянках установ НАН України опубліковано близько 200 монографій, обсяг яких перевищив 3,5 тис. обл.-вид. арк.

Поступово установи і науковці НАН України опановують нову ланку видавничої справи – електронні видання, як у мережі Інтернет, так і на CD та DVD носіях. Кількість назв їх цього року не перевищує 20, але серед них є такі значущі видання як "Національний атлас України", "Словники України", "Українсько-російський та російсько-український словник зварювальної термінології", "Українська ікона у просторі і часі". Решта – наукові видання Інституту кібернетики ім. В.М. Глушкова, Центру досліджень науково-технічного потенціалу та історії науки ім. Г.М. Доброва, Львівського центру Інституту космічних досліджень, Інституту біології південних морів ім. О.О. Ковалевського, Інституту проблем ринку та економіко-екологічних досліджень.

Поточні праці науковців публікувалися у 81 науковому, 1 науково-популярному журналах та 38 збірниках НАН України, у періодичних і серійних книжкових виданнях установ НАН України, кількість яких – понад 100. У мережі Інтернет мають візитні сторінки 95 % журналів НАН України, 25 % журналів НАН України розміщують у мережі Інтернет повні тексти статей за різні роки. Англійською мовою перекладаються 25 журналів НАН України, перевидання 16 з них здійснюють закордонні видавці, редакції

9 журналів перекладають та видають всі номери англійською мовою власними силами. Цікавим є досвід журналу "Вісник зоології" (Інститут зоології ім. І.І. Шмальгаузена НАН України), електронні англomовні річні дайджести якого почав розміщувати на своєму веб-порталі видавничий центр Versita (Польща).

З метою упорядкування діяльності періодичних видань НАН України та її установ Президією НАН України було затверджено розроблене Науково-видавничою радою "Положення про періодичне видання Національної академії НАН України" і перелік зареєстрованих за станом на грудень 20007 р. періодичних видань, співзасновником яких є Академія. Виданий звітного року каталог журналів НАН України розміщено на веб-сторінці "Наукові публікації і видавнича діяльність НАН України" академічного порталу.

Налагоджено співпрацю і підписано відповідні угоди щодо участі дев'яти журналів НАН України у роботі електронного "Центральноєвропейського журналу суспільних і гуманітарних наук", організованого академіями наук країн Вишеградської четвірки.

Узагальнені показники випуску наукової друкованої продукції НАН України протягом 2004–2008 років представлені у табл. 2.

Таблиця 2

Роки	Книги		З них монографій		Статей	
	Назв	Обсяг (обл.-вид. арк)	Назв	В тому числі виданих за кордоном	Всього	В тому числі в закордонни х журналах
2004	836	17549,5	549	37	21751	4488
2005	810	17000,7	511	28	23810	4376
2006	809	15973,8	561	27	24146	4392
2007	949	19184,6	685	44	23228	4205
2008	1011	21044,6	676	44	26151	5049

Детальна інформація щодо видавничої діяльності установ НАН України наведена в табл. 5 "Додатків".